

Dokument z posiedzenia

A8-0041/2017

16.2.2017

SPRAWOZDANIE

w sprawie e-demokracji w Unii Europejskiej: potencjał i wyzwania
(2016/2008(INI))

Komisja Spraw Konstytucyjnych

Sprawozdawca: Ramón Jáuregui Atondo

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	14
OPINIA KOMISJI KULTURY I EDUKACJI.....	19
WYNIK GŁOSOWANIA KOŃCOWEGO W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ	25
GŁOSOWANIE KOŃCOWE W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO	26

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie e-demokracji w Unii Europejskiej: potencjał i wyzwania (2016/2008(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając zalecenie CM/Rec(2009)1 Rady Europy w sprawie demokracji elektronicznej (e-demokracji) przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 18 lutego 2009 r. jako pierwszy międzynarodowy instrument prawny ustanawiający normy w obszarze e-demokracji,
- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 2, 3, 6, 9, 10 i 11, oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 8–20 i 24,
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, europejską konwencję praw człowieka i Europejską kartę społeczną,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 28 października 2015 r. w sprawie europejskiej inicjatywy obywatelskiej¹,
- uwzględniając komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Plan działania UE na rzecz administracji elektronicznej na lata 2016–2020 – Przyspieszenie transformacji cyfrowej w administracji” (COM(2016)0179),
- uwzględniając opracowany przez ONZ wskaźnik rozwoju administracji elektronicznej (E-Government Development Index (EGDI)) za rok 2014,
- uwzględniając trzy badania zatytułowane „Potential and challenges of e-participation in the European Union” [Potencjał i wyzwania w obszarze e-uczestnictwa w Unii Europejskiej], „Potential and challenges of e-voting in the European Union” [Potencjał i wyzwania w obszarze e-głosowania w Unii Europejskiej] oraz „The legal and political context for setting up a European identity document” [Prawny i polityczny kontekst dla ustanowienia europejskiego dokumentu tożsamości] opublikowane przez Departament Tematyczny C w 2016 r.,
- uwzględniając dwa badania STOA zatytułowane „E-public, e-participation and e-voting in Europe - prospects and challenges: final report” [E-społeczeństwo, e-uczestnictwo i e-głosowanie w Europie – perspektywy i wyzwania: sprawozdanie końcowe] z listopada 2011 r. oraz „Technology options and systems to strengthen participatory and direct democracy” [Rozwiązania i systemy technologiczne wzmacniające demokrację uczestniczącą i bezpośrednią], które ma zostać opublikowane w 2017 r.,
- uwzględniając prace w dziedzinie e-demokracji prowadzone przez Konferencję Europejskich Regionalnych Zgromadzeń Ustawodawczych (CALRE) z wykorzystaniem systemu współpracy Narodów Zjednoczonych IT4all,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 8 września 2015 r. pt. „Prawa człowieka a

¹ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0382.

technologia: wpływ systemów inwigilacji i nadzoru na prawa człowieka w państwach trzecich”¹,

- uwzględniając art. 52 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Konstytucyjnych oraz opinię Komisji Kultury i Edukacji (A8-0041/2017),
- A. mając na uwadze, że niedawny kryzys i impas w obszarze finansowym, gospodarczym i społecznym mają poważny wpływ na poszczególne państwa członkowskie i Unię jako całość w czasach, kiedy wszystkie te podmioty muszą mierzyć się z globalnymi wyzwaniami, takimi jak zmiana klimatu, migracja i bezpieczeństwo; mając na uwadze, że relacje obywateli i polityków stają się coraz bardziej napięte, gdyż obywatele odwracają się od politycznych procesów decyzyjnych, a także istnieje coraz większe ryzyko niezadowolenia społeczeństwa z polityki; mając na uwadze, że zaangażowanie i udział obywateli i społeczeństwa obywatelskiego w życiu demokratycznym mają – obok przejrzystości i informacji – zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania demokracji oraz dla legalności i odpowiedzialności na każdym szczeblu wielopoziomowego systemu rządzenia w UE; mając na uwadze, że istnieje wyraźna potrzeba wzmocnienia demokratycznych więzów między obywatelami i instytucjami politycznymi;
- B. mając na uwadze, że w ubiegłych dziesięcioleciach społeczeństwo przeszło szybką przemianę, a obywatele poczuli potrzebę częstszego i bardziej bezpośredniego wypowiedzania się na temat problemów, które decydują o przyszłości naszego społeczeństwa, oraz mając na uwadze, że w związku z tym instytucje polityczne i kształtujące politykę powinny inwestować w innowacyjną demokrację;
- C. mając na uwadze, że frekwencja w wyborach europejskich maleje systematycznie od 1979 r., a w wyborach w 2014 r. spadła do poziomu 42,54 %;
- D. mając na uwadze, że istotne znaczenie ma odzyskanie zaufania obywateli do europejskiego projektu; mając na uwadze, że narzędzia e-demokracji mogą pomóc we wspieraniu bardziej aktywnego obywatelstwa przez poprawę uczestnictwa, przejrzystości i odpowiedzialności w podejmowaniu decyzji, wzmacniając demokratyczne mechanizmy nadzoru oraz zwiększając wiedzę na temat UE w celu przyznania obywatelom większego prawa głosu w życiu politycznym;
- E. mając na uwadze, że demokracja powinna się rozwijać i dostosowywać do zmian i możliwości związanych z nowymi technologiami i narzędziami ICT, które należy uznać za dobro wspólne i które, jeśli zostałyby właściwie wdrożone i towarzyszyłyby im odpowiednie informacje, mogłyby pomóc w budowaniu bardziej przejrzystej demokracji uczestniczącej; mając na uwadze, że w tym celu każdy obywatel powinien mieć możliwość przeszkolenia się z korzystania z nowych technologii;
- F. mając na uwadze, że dokonanie postępów w dziedzinie bezpieczeństwa cybernetycznego i ochrony danych ma zasadnicze znaczenie, jeśli chcemy rozszerzyć zakres korzystania z nowych technologii w życiu instytucjonalnym i politycznym, a tym samym wzmocnić udział obywateli w procesach decyzyjnych;

¹ Teksty przyjęte, P8_TA(2015)0288.

- G. mając na uwadze, że rozwój nowych narzędzi komunikacji cyfrowej i otwartych wspólnych platform mógłby podsuwać i przynosić nowe rozwiązania pozwalające wspierać uczestnictwo polityczne i zaangażowanie obywateli, jednocześnie zmniejszając zubożenie obywateli i ich niezadowolenie z instytucji politycznych i pomagając podnieść ich zaufanie do systemu demokratycznego, a także poziom jego przejrzystości i rozliczalności;
- H. mając na uwadze, że przewodniczący Juncker podczas ostatniej debaty o stanie Unii przedstawił pakiet środków służących zwiększeniu wykorzystania komunikacji elektronicznej, takich jak m.in. inicjatywa WiFi4EU czy rozwój sieci 5G w Europie;
- I. mając na uwadze, że powszechna dostępność danych sektora rządowego może przyczynić się do wzrostu gospodarczego, zwiększyć wydajność sektora publicznego oraz poprawić przejrzystość i rozliczalność instytucji europejskich i krajowych;
- J. mając na uwadze, że dostęp do neutralnej sieci na takich samych warunkach stanowi nieodzowny warunek dla zapewnienia rzeczywistej realizacji podstawowych praw człowieka;
- K. mając na uwadze, że e-demokracja mogłaby sprzyjać rozwojowi uzupełniających form zaangażowania, mogących przyczynić się do łagodzenia problemu rosnącego niezadowolenia społeczeństwa wywołanego tradycyjną polityką; mając ponadto na uwadze, że mogłaby ona propagować komunikację, dialog, znajomość Unii i jej strategii politycznych, a także zainteresowanie nimi, a tym samym sprzyjać wsparciu europejskiego projektu, a także zmniejszeniu tzw. „deficytu demokracji” w Europie;
- L. mając na uwadze, że nowe formy uczestnictwa w wirtualnej przestrzeni publicznej są nierozdzielnie związane z poszanowaniem praw i obowiązków związanych z udziałem w przestrzeni publicznej, które obejmują m.in. prawa procesowe w sprawach o zniesławienie;
- M. mając na uwadze, że w celu dopilnowania, aby internet pełnił rolę wiarygodnego i skutecznego narzędzia demokracji, niezbędne jest zlikwidowanie przepaści cyfrowej oraz zapewnienie obywatelom odpowiednich umiejętności korzystania z mediów i umiejętności cyfrowych;
- N. mając na uwadze, że systemy technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) stanowią istotę nowoczesnego sprawowania rządów, ale nadal potrzebne są wysiłki w celu poprawy jakości świadczonych usług administracji elektronicznej;
- O. mając na uwadze, że e-głosowanie może pomóc osobom mieszkającym lub pracującym w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami, lub w państwie trzecim, w korzystaniu z przysługującego im prawa głosu; mając na uwadze, że należy zagwarantować bezpieczeństwo i tajność głosowania w procesie e-głosowania, zwłaszcza w związku z możliwością cyberataków;

Potencjał i wyzwania

1. podkreśla potencjalne korzyści płynące z e-demokracji, którą definiuje się jako wsparcie i wzmocnienie demokracji tradycyjnej za pomocą ICT i która może uzupełniać i wzmacniać procesy demokratyczne przez dodanie elementów służących wzmocnieniu pozycji obywateli dzięki różnym działaniom online obejmującym między innymi administrację elektroniczną, e-rządzenie, e-debaty, e-uczestnictwo i e-głosowanie; wyraża zadowolenie w związku z faktem, że coraz więcej obywateli może uczestniczyć w procesach demokratycznych za pośrednictwem nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
2. podkreśla, że w zaleceniu CM/Rec(2009)1 Rady Europy wezwano państwa członkowskie do dopilnowania, by e-demokracja „propagowała, zapewniała i wzmacniała przejrzystość, odpowiedzialność, chęć współpracy, zaangażowanie, deliberacje, włączenie, dostępność, uczestnictwo, pomocniczość i spójność społeczną”; przypomina, że w zaleceniu tym państwa członkowskie zostały wezwane do opracowania środków mających na celu wzmocnienie praw człowieka, demokracji i praworządności;
3. podkreśla, że celem e-demokracji jest propagowanie kultury demokratycznej, która ubogaca i wzmacnia praktyki demokratyczne przez zapewnianie dodatkowych środków zwiększających przejrzystość i uczestnictwo obywateli, a jej celem nie jest ustanowienie alternatywnego systemu demokratycznego ze szkodą dla demokracji przedstawicielskiej; zwraca uwagę, że sama e-demokracja nie zapewnia udziału w życiu politycznym i że działania na rzecz e-demokracji należy połączyć z równoczesną działalnością skierowaną do tradycyjnych środowisk sprzyjających uczestnictwu obywateli w życiu politycznym;
4. wskazuje na znaczenie e-głosowania i głosowania na odległość za pośrednictwem internetu jako systemów mogących rozszerzyć włączenie obywateli i ułatwić demokratyczne uczestnictwo, przede wszystkim na obszarach, które są najbardziej zmarginalizowane pod względem geograficznym i społecznym, a także jako systemów niosących wiele potencjalnych korzyści, w szczególności dla osób młodych, osób o ograniczonej możliwości poruszania się, osób starszych oraz osób na stałe lub tymczasowo mieszkających lub pracujących w państwie członkowskim, którego nie są obywatelami, lub w państwie trzecim, o ile zapewnione są najwyższe możliwe standardy ochrony danych; przypomina, że państwa członkowskie wprowadzające głosowanie na odległość za pośrednictwem internetu muszą dopilnować przejrzystości i wiarygodności liczenia głosów i przestrzegać zasad równości głosów, tajności głosowania, dostępu do głosowania oraz zasady wolnych wyborów;
5. podkreśla, że wszystkie procesy interakcji cyfrowych powinny opierać się na zasadzie otwarcia instytucjonalnego, zgodnie z podejściem polegającym na łączeniu przejrzystości w czasie rzeczywistym ze świadomym uczestnictwem;
6. zwraca uwagę na e-uczestnictwo jako kluczowy element charakterystyczny e-demokracji obejmujący trzy formy interakcji między instytucjami unijnymi i rządami z jednej strony a obywatelami z drugiej strony, a mianowicie e-informacje, e-konsultacje i elektroniczne podejmowanie decyzji, a także zachęca do korzystania z niego; potwierdza, że wiele krajowych, regionalnych i lokalnych przypadków e-uczestnictwa może być uważanych za dobre przykłady wykorzystania ICT w demokracji

uczestniczącej; zachęca państwa członkowskie do dalszego rozwijania takich praktyk na szczeblu krajowym i lokalnym;

7. podkreśla, że ICT przyczyniają się do rozwoju przestrzeni zaangażowania obywatelskiego i debaty publicznej, a jednocześnie podnoszą jakość i wzmacniają legitymację naszych systemów demokratycznych;
8. podkreśla potrzebę angażowania ludzi młodych w debatę publiczną i zauważa, że wykorzystanie ICT w procedurach demokratycznych może być skutecznym narzędziem służącym temu celowi;
9. przypomina o przykładzie, jakim był pierwszy europejski przypadek głosowania za pośrednictwem internetu w Estonii podczas prawnie wiążących wyborów w 2005 r., ale utrzymuje, że jeśli e-głosowanie miałooby zostać z powodzeniem przyjęte w innych państwach członkowskich, konieczne byłoby dokonanie oceny gwarancji rzeczywistego uczestnictwa wszystkich obywateli, a także oceny korzyści i kosztów oraz konsekwencji różnych lub rozbieżnych podejść technologicznych; podkreśla, że bezpieczna i szybka łączność internetowa oraz bezpieczna infrastruktura związana z tożsamością elektroniczną stanowią ważne warunki wstępne powodzenia e-głosowania; podkreśla, że należy wykorzystywać nowe technologie w dotychczasowych procesach głosowania w lokalu wyborczym i uważa, że wymiana najlepszych praktyk i badań może sprzyjać osiągnięciu znaczących postępów na wszystkich szczeblach politycznych;
10. zwraca uwagę na wyzwanie, jakim jest odpowiadanie na obawy obywateli związane z korzystaniem z internetowych narzędzi demokracji; jest zdania, że rozwiązanie problemów związanych z bezpieczeństwem i zagwarantowanie prywatności ma pierwszorzędne znaczenie dla budowy zaufania obywateli do powstającej cyfrowej areny politycznej;
11. podkreśla, że procesy demokratyczne wymagają wszechstronnej debaty na każdym szczeblu społeczeństwa UE oraz kontroli i refleksji prowadzących do uczciwych, wszechstronnych i racjonalnych rozważań; ostrzega, że istnieje ryzyko zakłócania wyników debat prowadzonych przy użyciu narzędzi do dyskusji internetowej i manipulowania nimi; uważa, że najlepszą ochroną przed tym ryzykiem jest przejrzystość wszystkich podmiotów zaangażowanych w interakcje i dostarczających informacje o kampaniach, które mogą być pośrednio lub bezpośrednio wspierane, za pomocą cyfrowych platform zaangażowania;
12. zwraca uwagę, że jednym z podstawowych aspektów funkcjonującej demokracji jest zaufanie obywateli do instytucji i procesów demokratycznych; dlatego podkreśla, że wprowadzaniu narzędzi e-demokracji muszą towarzyszyć odpowiednie strategie komunikacyjne i edukacyjne;
13. podkreśla znaczenie włączenia e-uczestnictwa do systemu politycznego w celu uwzględnienia wkładu obywateli w proces podejmowania decyzji i zapewnienia działań następnych; zauważa, że brak reakcji ze strony decydentów wywołuje rozczarowanie i nieufność;
14. podkreśla, że wykorzystanie narzędzi ICT powinno być uzupełnieniem innych kanałów komunikacji z instytucjami publicznymi, aby uniknąć jakiegokolwiek dyskryminacji ze

względem na umiejętności cyfrowe lub brak zasobów i infrastruktury;

Propozycje dotyczące wzmacniania demokracji za pomocą ICT

15. uważa, że uczestnictwo w procesach demokratycznych opiera się przede wszystkim na skutecznym i niedyskryminującym dostępie do informacji i wiedzy;
16. wzywa ponadto UE i państwa członkowskie do powstrzymania się od podejmowania niepotrzebnych działań zmierzających do arbitralnego ograniczania dostępu do internetu i korzystania z podstawowych praw człowieka, takich jak niewspółmierne działania cenzorskie lub kryminalizacja zgodnego z prawem wyrażania krytyki i sprzeciwu;
17. wzywa państwa członkowskie i UE do zapewnienia środków edukacyjnych i technicznych na potrzeby zwiększenia upodmiotowienia demokratycznego obywateli, poprawy umiejętności cyfrowych, a także zapewnienia kultury informatycznej oraz równego i bezpiecznego dostępu cyfrowego dla wszystkich obywateli UE z myślą o zlikwidowaniu przepaści cyfrowej (włączenie cyfrowe) z korzyścią w ostatecznym rozrachunku dla demokracji; zachęca państwa członkowskie do włączenia nabywania umiejętności cyfrowych do programów nauczania i uczenia się przez całe życie oraz do priorytetowego traktowania programów szkoleń cyfrowych dla osób starszych; wspiera rozwój współpracy sieciowej z uniwersytetami i instytucjami oświatowymi w celu propagowania badań naukowych dotyczących nowych narzędzi uczestnictwa i ich wdrożenia; wzywa również UE i państwa członkowskie do propagowania programów i strategii politycznych mających na celu kształtowanie krytycznej i świadomej oceny korzystania z ICT;
18. opowiada się za postępowaniem w ocenie wykorzystania nowych technologii w celu wzmocnienia demokracji w administracjach unijnych, polegającym na uwzględnieniu, jako wskaźników, celów służących mierzeniu jakości usług online;
19. proponuje, aby Parlament Europejski – jako jedyna unijna instytucja wybierana bezpośrednio – przewodził w umacnianiu e-demokracji; uważa za stosowne opracowanie w tym celu takich innowacyjnych rozwiązań technologicznych, które umożliwią obywatelom komunikowanie się w konkretnych sprawach z wybranymi posłami oraz dzielenie się z nimi swoimi obawami;
20. zachęca do uproszczenia języka instytucji i postępowań instytucjonalnych oraz do opracowania materiałów multimedialnych wyjaśniających kwestie kluczowe dla najważniejszych procesów decyzyjnych, aby propagować zrozumienie tych procesów i sprzyjać uczestnictwu w nich; podkreśla konieczność upowszechniania tego rodzaju dostępu do e-uczestnictwa za pośrednictwem wydzielonych i aktywizujących narzędzi umożliwiających dostęp do wszystkich dokumentów zawartych w dossier parlamentarnych;
21. wzywa państwa członkowskie i UE do zapewnienia przystępnej cenowo infrastruktury cyfrowej przystosowanej do ultraszybkiego połączenia, szczególnie w regionach peryferyjnych oraz na obszarach wiejskich i mniej rozwiniętych pod względem gospodarczym, a także do zagwarantowania równości wśród obywateli, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej wrażliwych grup społecznych, oraz do wyposażenia ich w

umiejętności, dzięki którym będą mogli bezpiecznie korzystać z technologii; zaleca, by biblioteki, szkoły i budynki, w których świadczy się usługi publiczne, posiadały ultraszybką, nowoczesną infrastrukturę informatyczną, która byłaby jednakowo dostępna dla wszystkich obywateli, a w szczególności dla osób znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji, takich jak osoby niepełnosprawne; zwraca uwagę na konieczność przeznaczenia odpowiednich środków finansowych i zasobów szkoleniowych na te cele; zaleca Komisji, aby przewidziała środki na projekty mające na celu poprawę infrastruktury cyfrowej w kontekście gospodarki społecznej i solidarnej;

22. podkreśla, że kobiety są niedostatecznie reprezentowane w procesach decyzyjnych w zakresie polityki na wszystkich szczeblach, a także w sektorach ICT; zwraca uwagę, że kobiety i dziewczęta często borykają się ze stereotypami dotyczącymi technologii cyfrowych; wzywa zatem Komisję i państwa członkowskie do inwestowania w ukierunkowane programy propagujące kształcenie kobiet i dziewcząt – zwłaszcza ze szczególnie wrażliwych i zmarginalizowanych środowisk – w dziedzinie ICT oraz ich uczestnictwo kobiet i dziewcząt za pośrednictwem internetu, z wykorzystaniem kształcenia formalnego, nieformalnego i pozaformalnego;
23. zauważa, że w zapewnianiu równego dostępu wszystkim obywatelom do narzędzi e-demokracji duże znaczenie mają wielojęzyczne tłumaczenia informacji, które mają być rozpowszechniane i czytane przez wszystkich obywateli w krajach, w których obowiązują co najmniej dwa języki urzędowe, lub przez obywateli o różnym pochodzeniu etnicznym;
24. zachęca państwa członkowskie i UE do propagowania, wspierania i wdrażania mechanizmów i instrumentów umożliwiających uczestnictwo obywateli oraz ich interakcję z rządami i instytucjami UE, takich jak platformy pozyskiwania wiedzy z tłumu (crowdsourcing); podkreśla, że ICT powinny ułatwiać dostęp do niezależnej informacji, przejrzystość, rozliczalność i udział w procesach podejmowania decyzji; w związku z tym wzywa do lepszego dostosowania wszystkich narzędzi komunikacji oraz relacji Komisji Europejskiej z obywatelami, w szczególności portalu Europe Direct, do wyzwań e-demokracji; zobowiązuje się do poprawy dostępności, zrozumiałości, walorów edukacyjnych i interaktywności wszystkich istniejących narzędzi legislacyjnych działań następnych i zwraca się do Komisji, aby uczyniła to samo na swojej stronie internetowej;
25. wzywa państwa członkowskie i UE, by dokonały przeglądu treści ich oficjalnych stron internetowych dotyczących funkcjonowania demokracji, tak aby zapewnić narzędzia edukacyjne ułatwiające młodym odbiorcom zapoznanie się z tymi stronami i przyswajanie ich treści, a także, by zapewnić dostępność tych stron dla osób niepełnosprawnych;
26. zachęca administracje, aby wykazały się zaangażowaniem w realizację zasady otwarcia instytucjonalnego, wprowadzając zmiany w swoim projekcie strategicznym i swojej kulturze organizacyjnej, budżetach oraz procesach przemian organizacyjnych w celu wzmocnienia demokracji przy użyciu nowych technologii;
27. zwraca się z wnioskiem o utworzenie platformy online mającej na celu usystematyzowanie konsultacji z obywatelami, które prowadzi się przed podjęciem

decyzji przez ustawodawcę europejskiego, tak aby bardziej bezpośrednio włączyć obywateli w życie publiczne;

28. uważa za konieczne, aby coraz szerszemu wprowadzaniu tych nowych narzędzi towarzyszyły kampanie propagujące korzystanie z możliwości stwarzanych przez te narzędzia oraz wartości obywatelskie, takie jak współodpowiedzialność i aktywność obywatelska;
29. przypomina o znaczeniu europejskiej inicjatywy obywatelskiej jako instrumentu zaangażowania i bezpośredniego udziału obywateli w życiu politycznym UE i w związku z tym wzywa Komisję do przeglądu mechanizmów funkcjonowania tej inicjatywy w celu rozwinięcia jej pełnego potencjału zgodnie ze wskazówkami sformułowanymi przez Parlament Europejski w rezolucji z dnia 28 października 2015 r. (2014/2257(INI)); przypomina również o znaczeniu, jakie ma uproszczenie i usprawnienie wymogów biurokratycznych dotyczących tego narzędzia oraz szersze zastosowanie ICT, np. poprzez platformy cyfrowe i inne aplikacje kompatybilne z urządzeniami mobilnymi, tak aby to ważne narzędzie stało się bardziej przyjazne dla użytkownika i aby szeroko je propagować; uważa, że wykorzystanie nowej technologii mogłoby w szczególności usprawnić system zbierania podpisów online poprzez wykorzystanie usług identyfikacji i uwierzytelniania (eIDAS), co ułatwiłoby obywatelom otrzymywanie i wymianę informacji dotyczących istniejących lub możliwych europejskich inicjatyw obywatelskich, aby mogli oni aktywnie uczestniczyć w dyskusjach lub wspierać te inicjatywy;
30. podkreśla, że kilka procesów Komisji, takich jak internetowe konsultacje społeczne, działania w ramach e-uczestnictwa oraz oceny skutków, mogłoby odnieść korzyści z szerszego wykorzystania nowych technologii w celu propagowania udziału społeczeństwa i poprawy rozliczalności tych procesów, zwiększenia przejrzystości instytucji Unii Europejskiej oraz wzmocnienia sprawowania rządów w Europie; przypomina, że należy ograniczyć do minimum bariery techniczne, co stanowi niezbędny warunek dla zapewnienia rzeczywistej realizacji procesów konsultacji publicznych przy udziale jak największej liczby obywateli;
31. podkreśla potrzebę zwiększenia zakresu wyczerpujących informacji dla obywateli na istniejących platformach e-uczestnictwa na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym;
32. wzywa Komisję do poszerzenia zakresu i rozwoju e-uczestnictwa w ramach śródkresowego przeglądu strategii jednolitego rynku cyfrowego, który ma zostać rozpoczęty w 2017 r., oraz do wspierania rozwoju i finansowania nowych instrumentów związanych z cyfrowym obywatelstwem Unii Europejskiej; zaleca ponadto Komisji skupienie się na rozwiązaniach o charakterze otwartym, które można z łatwością rozszerzyć na cały jednolity rynek cyfrowy; wzywa Komisję w szczególności do ujęcia ponownego wykorzystania wcześniejszych projektów, takich jak platforma D-CENT, będąca finansowanym przez UE projektem dostarczającym narzędzi technologicznych dla demokracji uczestniczącej;
33. podkreśla, że rozwój administracji elektronicznej powinien stanowić priorytet dla państw członkowskich i instytucji UE, oraz z zadowoleniem przyjmuje ambitny i wszechstronny plan działania Komisji dotyczący administracji elektronicznej, w przypadku którego kluczowym elementem będzie właściwe wdrożenie na szczeblu

krajowym oraz koordynacja dostępnych funduszy UE, w synergii z krajowymi agencjami i organami ds. cyfryzacji; uważa, że należy dołożyć większych starań w celu propagowania otwartych danych oraz korzystania z narzędzi ICT opartych na otwartym i darmowym oprogramowaniu, zarówno w instytucjach UE, jak i w państwach członkowskich;

34. wzywa do szerszej współpracy na szczeblu unijnym oraz zaleca wymienianie się projektami w zakresie dobrych praktyk w dziedzinie e-demokracji jako sposobu dążenia do charakteryzującej się większym uczestnictwem demokracji deliberatywnej, która zaspokoiłaby żądania obywateli i byłaby zgodna z ich interesem, a jednocześnie miałaby na celu włączenie ich w procesy podejmowania decyzji; wskazuje na potrzebę znajomości postaw obywateli wobec wdrażania głosowania na odległość za pośrednictwem internetu; wzywa Komisję do przeprowadzenia niezależnej oceny opinii publicznej lub konsultacji publicznych na temat głosowania za pośrednictwem internetu jako dodatkowej opcji oddania głosu przez obywateli, w tym analizy mocnych i słabych stron takiego systemu, tak aby państwa członkowskie mogły rozpatrzyć ją do końca 2018 r.;
35. podkreśla priorytetową potrzebę ochrony prywatności i danych osobowych podczas korzystania z narzędzi e-demokracji oraz wspierania bezpieczniejszego środowiska internetowego, w szczególności w odniesieniu do bezpieczeństwa informacji i danych, w tym „prawa do bycia zapomnianym”, a także potrzebę zapewnienia zabezpieczeń przed oprogramowaniem inwigilacyjnym oraz weryfikowalności źródeł; ponadto wzywa do dalszego korzystania z usług cyfrowych w oparciu o podstawowe rozwiązania, które to umożliwiają, takie jak bezpieczna i zaszyfrowana tożsamość cyfrowa, zgodnie z rozporządzeniem eIDAS; propaguje zabezpieczone cyfrowe rejestry publiczne oraz walidację podpisów elektronicznych, w celu zapobiegania nieuczciwym wielokrotnym interakcjom, zgodnie z europejskimi i międzynarodowymi standardami praw człowieka oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości; podkreśla wreszcie, że kwestie bezpieczeństwa nie mogą stać się czynnikiem odstrasającym względem włączania poszczególnych osób i grup do procesów demokratycznych;
36. podkreśla potrzebę doskonalenia demokracji za pomocą technologii, która powinna być stosowana w bezpiecznym środowisku, które chroni przed niewłaściwym wykorzystaniem narzędzi technologicznych (np. przed botami rozsyłającymi spam, anonimowym profilowaniem, przywłaszczaniem tożsamości), oraz przypomina o konieczności przestrzegania najwyższych norm prawnych;
37. przypomina o kluczowej roli demaskatorów – działających na ogół za pośrednictwem internetu – w ujawnianiu korupcji, oszustw, niegospodarności i innych wykroczeń, które zagrażają zdrowiu i bezpieczeństwu publicznemu, integralności finansów, prawom człowieka, środowisku i praworządności, a jednocześnie zapewniających prawo obywateli do informacji;
38. zachęca przedstawicieli społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa wraz z obywatelami w istniejących obecnie, w pełni niezależnych forach oraz do korzystania z nowych mediów i platform informatycznych w celu nadania impulsu do debaty oraz wymiany poglądów z obywatelami i zgłaszania propozycji (e-parlament), a tym samym do

ustanowienia bezpośredniego połączenia z obywatelami; wzywa grupy polityczne w Parlamencie Europejskim oraz europejskie partie polityczne do propagowania debaty publicznej i e-uczestnictwa obywateli;

39. wzywa posłów do PE oraz pozostałe instytucje UE do dalszego zwiększania przejrzystości ich prac, w szczególności w zmieniającym się obecnie kontekście politycznym, oraz zwraca się do organów publicznych o zbadanie możliwości opracowania platform cyfrowych, obejmujących najnowsze narzędzia informatyczne; zachęca wyłonionych w wyborach przedstawicieli do korzystania z tych narzędzi, a także do komunikacji z wyborcami i zainteresowanymi stronami oraz do budowania z nimi pozytywnych relacji z myślą o przekazywaniu im informacji na temat działalności unijnej i parlamentarnej, co doprowadzi do otwarcia procesów debaty publicznej i kształtowania polityki oraz zwiększenia świadomości w zakresie demokracji europejskiej;
40. z zadowoleniem przyjmuje inicjatywy Parlamentu w obszarze e-uczestnictwa; wspiera ciągle wysiłki mające na celu wzmocnienie reprezentatywnego charakteru, legitymacji i skuteczności Parlamentu oraz zachęca posłów do szerszego korzystania z nowych technologii w celu rozwinięcia ich pełnego potencjału, przy jednoczesnym uwzględnieniu koniecznych ograniczeń nakładanych przez prawo do prywatności i ochrony danych osobowych; zwraca uwagę na potrzebę powszechnej refleksji na temat sposobów poprawy wykorzystania ICT przez posłów nie tylko w celu nawiązania relacji ze społeczeństwem, ale także w odniesieniu do legislacji, petycji, konsultacji i innych aspektów istotnych dla codziennej pracy posłów;
41. zachęca partie polityczne na szczeblu unijnym i krajowym do korzystania w jak największym stopniu z narzędzi cyfrowych w celu opracowywania nowych sposobów propagowania demokracji wewnętrznej, włączając w to przejrzystość ich procesów zarządzania, finansowania i podejmowania decyzji, a także w celu lepszej komunikacji z członkami i zwolennikami partii oraz ze społeczeństwem obywatelskim, a także w celu ich większego uczestnictwa; zachęca je również do znaczącej przejrzystości oraz rozliczalności wobec obywateli; w tym celu sugeruje dokonanie oceny możliwości zmian w statucie europejskich partii politycznych w celu uwzględnienia i promowania e-uczestnictwa;
42. wzywa UE i jej instytucje do otwarcia się na większe eksperymenty w obszarze nowych metod e-uczestnictwa, takich jak pozyskiwanie wiedzy z tłumu (crowdsourcing) na szczeblu unijnym oraz krajowym, regionalnym i lokalnym, z uwzględnieniem najlepszych praktyk opracowanych już w państwach członkowskich oraz do uruchomienia konkretnych projektów pilotażowych w tym celu; jednocześnie przypomina o potrzebie uzupełnienia tych środków o kampanie podnoszące świadomość w celu wyjaśnienia możliwości tych narzędzi;
43. wzywa instytucje europejskie do rozpoczęcia procesu partycypacyjnego w celu opracowania europejskiej karty praw internetowych, przyjmując jako punkt odniesienia, obok innych dokumentów, deklarację praw internetowych opublikowaną przez Izbę Deputowanych Włoch w dniu 28 lipca 2015 r., w celu propagowania i zagwarantowania wszystkich praw związanych z otoczeniem cyfrowym, w tym rzeczywistego prawa

dostępu do internetu oraz neutralności sieci;

44. zwraca uwagę na ogrom niejednorodnych informacji dostępnych obecnie w internecie i podkreśla, że należy wzmacniać zdolność obywateli do krytycznego myślenia, aby mogli oni lepiej odróżniać wiarygodne źródła informacji od niewiarygodnych; zachęca zatem państwa członkowskie do dostosowania i zaktualizowania ustawodawstwa w celu rozwiązania bieżących problemów, do pełnego wdrożenia i egzekwowania istniejącego ustawodawstwa dotyczącego nawoływania do nienawiści, zarówno w internecie, jak i poza nim, przy jednoczesnym zagwarantowaniu praw podstawowych i konstytucyjnych; podkreśla, że Unia i jej państwa członkowskie powinny rozwijać strategie polityczne i podejmować działania na rzecz wzmocnienia możliwych do przekazania umiejętności krytycznego i kreatywnego myślenia, a także zdolności cyfrowych i zdolności w zakresie korzystania z mediów, integracji obywateli oraz ich dociekliwości, zwłaszcza wśród młodzieży, aby mogli podejmować świadome decyzje i mieć pozytywny wkład w procesy demokratyczne;

°
° °

45. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji oraz rządów i parlamentom państw członkowskich.

UZASADNIENIE

Wdrażanie i rozwój nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) powoduje głębokie zmiany w nowoczesnych społeczeństwach. Mamy do czynienia z ogromną rewolucją technologiczną, której głównym czynnikiem jest internet i różne sieci łączności oraz związane z nimi interakcje społeczne. Jej wpływ jest odczuwalny w dziedzinie polityki, a w szczególności uczestnictwa obywatelskiego.

Rzeczywisty rozwój nowych narzędzi komunikacji cyfrowej i otwartych wspólnych platform stworzył nowy sposób komunikacji, dyskusji i uczestnictwa społecznego w sprawach publicznych, przełamując dotychczasowy monopol tradycyjnych mediów jako łącznika między obywatelami a polityką.

Zmiany te zachodzą jednocześnie ze wzrostem obojętności i braku zaufania szerokich kręgów społeczeństwa do demokracji i jej funkcjonowania. O ile demokracja przedstawicielska jest mocno zakorzeniona na naszym kontynencie, jej wiarygodność w ostatnich dziesięcioleciach zmieniła się w rosnący brak zaufania publicznego do sposobu funkcjonowania i działania instytucji przedstawicielskich. Istnieje kilka czynników wyjaśniających tę niebezpieczną słabość naszych systemów politycznych. Decyzje gospodarcze, podejmowane czasem przez organy nieposiadające zdolności przedstawicielskich i oddalone od krajowych instytucji demokratycznych, powodują poważny konflikt między demokracją lokalną i ponadnarodowym rządem. Złożoność techniczna takich decyzji nie jest łatwo zrozumiała dla ogółu społeczeństwa. Kryzys finansowy i gospodarczy na świecie w ciągu ostatnich dziesięciu lat doprowadził do znacznej dewaluacji społecznej klasy średniej i pracującej świata zachodniego, potęgując społeczne niezadowolenie z systemem. Ponadto korupcja w niektórych systemach i krajach poważnie ogranicza zaufanie obywateli do polityki oraz jej przedstawicieli.

Zarówno Unia Europejska, jak i państwa członkowskie są poddawane coraz większej krytyce dotyczącej konieczności poprawy wewnętrznego funkcjonowania parlamentów lub władz wykonawczych i organów administracji oraz wzmocnienia mechanizmów demokratycznej kontroli. Obywatele, którzy są coraz lepiej poinformowani, domagają się zwiększenia możliwości uczestnictwa w podejmowaniu decyzji i przejrzystości przy ich podejmowaniu, a także rozszerzenia możliwości interakcji między polityką a obywatelami.

W tym kontekście rozwój nowych narzędzi komunikacji cyfrowej i otwartych wspólnych platform może podsuwać kreatywne i uzupełniające rozwiązania w celu zwiększenia możliwości i osiągnięć demokracji przedstawicielskiej, wzbogacając ją o istotne źródło legitymizacji. Celem nie jest ustanowienie alternatywnego systemu demokratycznego dzięki demokracji elektronicznej, lecz propagowanie, zapewnianie i zwiększanie przejrzystości, rozliczalności, zdolności reagowania, uczestnictwa, rozpatrywania, włączenia, dostępności, pomocniczości i spójności społecznej, zgodnie z definicją zawartą w zaleceniu Rady Europy CM/Rec(2009)1.

Rozróżnia się tu trzy koncepty, chociaż oczywiście pokrywają się one częściowo ze sobą:

– **Administracja elektroniczna:** dotyczy stosowania przez administrację publiczną ICT w sektorze publicznym, w szczególności do elektronicznego przekazywania obywatelom informacji i świadczenia im usług (np. do zapłacenia mandatu za wykroczenie drogowe).

– **Zarządzanie elektroniczne:** dotyczy stosowania przez administrację publiczną ICT do tworzenia sieci komunikacyjnych umożliwiających różnym podmiotom mającym coś do powiedzenia uczestnictwo w opracowywaniu publicznych strategii politycznych (np. elektroniczne konsultacje z obywatelami, aby zdecydować, czy należy zmienić określone ograniczenie prędkości czy też lokalne konsultacje w sprawie budżetu).

– **Demokracja elektroniczna:** dotyczy stosowania ICT do tworzenia sieci służących konsultacjom i uczestnictwu obywateli (np. elektroniczny parlament, inicjatywa elektroniczna, głosowanie elektroniczne, petycja elektroniczna, konsultacje elektroniczne itp.)

Obecna sytuacja w Unii Europejskiej

Począwszy do 2009 r. Komisja Europejska skoncentrowała się na elektronicznym uczestnictwie i elektronicznym zarządzaniu. Komisja prowadzi już publiczne konsultacje online i oceny skutków, głównie przed przedstawieniem projektów aktów prawnych, w celu zwiększenia udziału społeczeństwa i usprawnienia europejskiego systemu sprawowania władzy. Te procesy mogłyby skorzystać na szerszym stosowaniu i większej dostępności nowych technologii, aby zaangażować wszystkie zainteresowane strony w pełny cykl opracowywania polityki i wzmocnić europejski system sprawowania władzy.

Ponadto technologie ICT mogą przyczynić się z jednej strony do rozszerzania i rozwoju administracji elektronicznej jako środka w dążeniu do demokracji deliberatywnej o większym uczestnictwie, a z drugiej strony, do uczestnictwa cyfrowego w ramach strategii jednolitego rynku cyfrowego.

Parlament Europejski opublikował szereg badań na temat „Przyszłość demokracji w Europie: tendencje, analizy i reformy” oraz „E-społeczeństwo, e-uczestnictwo i e-głosowanie w Europie – perspektywy i wyzwania”, w których przeanalizowano nowe narzędzia oraz korzyści i trudności, jakie są z nimi związane.

Ponadto Traktat z Lizbony wprowadził nowatorski instrument demokracji uczestniczącej w Unii wraz z przyjęciem europejskiej inicjatywy obywatelskiej. Mechanizm ten uruchomiono w 2012 r. i do tej pory zarejestrowano ponad 35 wniosków, z czego 3 uzyskały progową liczbę 1 miliona podpisów i w związku z tym Komisja udzieliła na nie oficjalnej odpowiedzi. Korzystanie z nowych technologii mogłoby ułatwić szersze rozpowszechnienie tego nowego instrumentu i doprowadzić do poprawy niektórych kwestii technicznych, takich jak zbieranie podpisów online.

E-demokracja: wielkie możliwości czy potencjalne zagrożenia?

Potencjał nowych technologii komunikacji w ramach procesów uczestnictwa obywateli w systemie demokratycznym jest ogromny i powinien być postrzegany jako dobro publiczne w służbie bardziej przejrzystej demokracji uczestniczącej. Ich zdolność do wywołania zmian nie powinna ograniczać się do procesów wyborczych, ale powinna być rozszerzona na wszystkie aspekty udziału obywateli w procesach politycznych, a w szczególności na trzy rodzaje interakcji między organami administracji i obywatelami, przede wszystkim informacje cyfrowe, konsultacje cyfrowe i podejmowanie decyzji w formie cyfrowej.

Jednak cel ten nie powinien przesłaniać ryzyka, jakie niesie ze sobą nowa era technologiczna, nie można też zapominać, że technologia ta nigdy nie jest celem, lecz jedynie środkiem do dalszych rozważań. Należy w szczególności mieć na uwadze następujące kwestie:

– przepaść cyfrową: dostęp do nowych technologii jest warunkiem koniecznym do realizacji jej potencjału transformacyjnego w odniesieniu do procesów demokratycznych. Jednak w wielu

państwach istnieją jeszcze obszary pozbawione niezbędnych warunków umożliwiających dostęp do sieci, a we wszystkich społeczeństwach ogromna liczba obywateli nie posiada jeszcze technicznych umiejętności korzystania z internetu (tzw. analfabeci cyfrowi). – Oszustwa wyborcze: systemy głosowania powinny uniemożliwiać wszelkiego rodzaju nieprawidłowości, które zakłócałyby wierne odzwierciedlanie woli wyborców.

– Ochrona prywatności i danych osobowych: jako że całkowite zabezpieczenie danych jest niemożliwe, kwestia prywatności może stać pod znakiem zapytania. Jest to sprawa szczególnie drażliwa dla społeczeństwa.

– Konieczność uwzględnienia procesów demokratycznych: procedury demokratyczne wiążą się zazwyczaj z szeroko zakrojonymi debatami i godzeniem różnych punktów widzenia. Sieć nie zawsze jest idealnym miejscem do racjonalnych debat i pogłębiania argumentacji. Działalność online nie zawsze pozwala rozróżnić opinię publiczną od stanowisk, które wydają się większościowe ze względu na rolę, jaką odgrywają najbardziej aktywni użytkownicy sieci.

– Niektóre doświadczenia pokazały rosnącą tendencję do wykorzystywania informacji i sieci do promowania prywatnych interesów, co może powodować, że dane interesy będą błędnie uważane za interesy użyteczności publicznej, a przez to zagrażać etyce i przejrzystości. Żądania przedstawiane przez użytkowników sektorowych ITC i lobby związanych z ITC nie powinny przeważać nad potrzebami całego społeczeństwa.

Możliwe dalsze działania

Eksperti, instytucje, rządy i szeroko pojęte społeczeństwo wyszło już z różnorodnymi propozycjami i zaleceniami. Sprawozdawca – po przeprowadzeniu szerokiej debaty z koleżankami i kolegami – uważa, że następujące propozycje mogą stanowić część przygotowywanego przez niego sprawozdania i zostać sprawdzone zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym:

– jako że rewolucja cyfrowa jest już faktem i nieuchronnie wpłynie na codzienne życie obywateli, wskazane jest zapewnienie środków edukacyjnych i technicznych dla poprawy kompetencji ITC, aby ostatecznie skorzystała na tym demokracja;

– konieczne są również działania mające na celu zniesienie przepaści cyfrowej oraz zagwarantowanie wszystkim obywatelom powszechnego dostępu do technologii (e-włączenie) oraz zwiększenie bezpieczeństwa w korzystaniu z internetu, zwłaszcza bezpieczeństwa informacji i danych, utworzenie publicznych bezpiecznych rejestrów cyfrowych i weryfikacja podpisów elektronicznych, aby uniknąć mnożenia się interakcji prowadzących do oszustw;

– technologia cyfrowa może być wykorzystywana do usprawnienia procesów publicznej konsultacji i oceny wpływu jako krok pomocny w procesie decyzyjnym dla umocnienia systemu sprawowania rządów;

– propagowanie i wspieranie mechanizmów uczestnictwa i interakcji między obywatelami a instytucjami i ich przedstawicielami. ICT powinny dawać dostęp do informacji, umożliwiać przejrzystość, czynne wywieranie wpływu, debatę, a zatem przyczyniać się do wypełniania luki między społeczeństwem a procesem decyzyjnym. Powinny także ułatwiać rozliczalność itp.;

- pobudzać aktywne uczestnictwo przedstawicieli społeczeństwa na istniejących obecnie forach, aby dawać impuls do debaty oraz wymiany poglądów z obywatelami i zgłaszania propozycji;
- wymienianie się projektami dobrych praktyk w dziedzinie e-demokracji jako środek w dążeniu do demokracji deliberatywnej o większym uczestnictwie, która zaspokoiłaby żądania obywateli i byłaby zgodna z ich interesem;
- tworzenie sieci współpracy z uniwersytetami i ośrodkami badawczymi, aby wspierać badania oraz wdrażanie nowych narzędzi i sieci komunikacji oraz uczestnictwa;
- propagowanie współpracy na szczeblu europejskim, szczególnie w odniesieniu do przejrzystości w instytucjach europejskich i udziału obywateli w podejmowaniu demokratycznych decyzji;
- oferowanie partiom politycznym nowych narzędzi umożliwiających większą otwartość i kontakt z członkami oraz sympatykami.

Podsumowując, uważam, że niezbędne jest podkreślenie, iż innowacje technologiczne same w sobie nie wyeliminują niezadowolenia obywateli z polityki, ani nie doprowadzą do istotnych przemian w naszych demokracjach. Przyczyny tego kryzysu są głębsze i związane z polityką, postępującą globalizacją i rosnącym niezadowoleniem z funkcjonowania europejskich systemów i instytucji demokratycznych. Jednakże rewolucja cyfrowa wymaga stałego monitorowania rzeczywistych korzyści, aby zapobiec nie tylko fałszywemu optymizmowi co do jej zalet w celu rozwiązania obecnych problemów demokracji parlamentarnej, lecz również, aby uniknąć tworzenia nowych problemów, których ICT nie są w stanie rozwiązać.

14.10.2016

OPINIA KOMISJI KULTURY I EDUKACJI

dla Komisji Spraw Konstytucyjnych

w sprawie e-Demokracji w Unii Europejskiej: potencjał i wyzwania
(2016/2008(INI))

Sprawozdawczyni komisji opiniodawczej: Isabella Adinolfi

WSKAZÓWKI

Komisja Kultury i Edukacji zwraca się do Komisji Spraw Konstytucyjnych, jako komisji przedmiotowo właściwej, o uwzględnienie w końcowym tekście projektu rezolucji następujących wskazówek:

1. docenia ciągle i szybkie zmiany technologiczne zachodzące w społeczeństwie informacyjnym, głębokie przemiany wywołane tymi zmianami w społeczeństwie jako całości, zwłaszcza w odniesieniu do kwestii kształcenia i obywatelstwa, a także wyzwania i szanse związane z różnymi narzędziami ICT, nowymi mediami i innymi nowymi technologiami; zachęca w związku z tym do opracowywania kryteriów oceny wartości dodanej zaangażowania internetowego;
2. zauważa, że coraz więcej obywateli korzysta z narzędzi ICT oraz nowych mediów i technologii, aby uzyskiwać coraz bardziej różnorodne informacje, wymieniać poglądy i wyrażać swoje opinie, angażować się w kolektywny proces decyzyjny oraz życie polityczne na szczeblu lokalnym, krajowym i unijnym, a także by brać w nich udział; uważa zatem, że należy koniecznie szerzyć włączenie cyfrowe i rozwój umiejętności posługiwania się technologiami cyfrowymi, eliminując w ten sposób istniejącą przepaść cyfrową, która jest poważną przeszkodą w korzystaniu z praw obywatelskich;
3. przypomina, że udział obywateli w demokratycznym procesie podejmowania decyzji dzięki korzystaniu z narzędzi ICT wymaga sprzyjających warunków pod względem prawnym gwarantujących prawo do prywatności, wolność słowa i dostęp do niezależnych informacji, a także inwestycji, dzięki którym obywatele dysponujący odpowiednimi umiejętnościami posługiwania się technologiami cyfrowymi i mediami mogą mieć możliwość korzystania w pełni i na równym poziomie z dostępu do wysokiej jakości infrastruktury technicznej ICT;
4. przypomina, że należy koniecznie wprowadzić ambitne standardy techniczne w całej Unii, które będą miały na celu znaczne i skuteczne ograniczenie istniejącej przepaści cyfrowej,

odpowiednio do konkretnej sytuacji poszczególnych państw członkowskich; podkreśla potrzebę zapewnienia równego dostępu wszystkim obywatelom do przystępnego cenowo, pluralistycznego, uczciwego i bezpiecznego internetu, w którym chronione będą wolność słowa, prawo do prywatności, zwłaszcza w odniesieniu do ochrony danych osobowych, oraz zasada neutralności sieci, a także równego dostępu do publicznych usług internetowych i usług w zakresie identyfikacji elektronicznej; domaga się zatem, by Komisja i państwa członkowskie wzięły pod uwagę wszystkie odnośne bariery fizyczne, geograficzne i społeczne utrudniające korzystanie z internetu, bez względu na dochód lub warunki społeczne i osobiste, zwłaszcza na obszarach słabiej dostępnych, unikając wszelkiej dyskryminacji zgodnie z art. 21 Karty praw podstawowych;

5. zwraca uwagę na coraz bardziej rozpowszechnione korzystanie z mediów społecznościowych do utrzymywania kontaktów i komunikowania się oraz na rosnące wykorzystanie ich przez sektor kultury i sektor kreatywny; zauważa, że szersze korzystanie na co dzień z ICT, charakterystyczne również dla nowoczesnego stylu życia obywateli, pociąga za sobą konieczność promowania włączenia cyfrowego osób w każdym wieku w celu zlikwidowania przepaści cyfrowej w UE;
6. uważa, że narzędzia ICT oraz nowe media i technologie są kluczowe i będą odgrywały coraz większą rolę w synergii z kanałami pozainternetowymi w celu zwiększenia poczucia przynależności do UE, a także aktywności obywatelskiej i włączenia społecznego oraz zapewnienia wyważonych informacji i wiedzy o UE, jej historii, wartościach i prawach podstawowych w celu wzbudzania krytycznego myślenia i konstruktywnej debaty publicznej na temat Unii Europejskiej;
7. uważa, że e-demokracja może zwiększyć w obywatelach poczucie odpowiedzialności za UE, co jest szczególnie istotne wobec panującej aktualnie atmosfery eurosceptycyzmu;
8. zwraca uwagę na ogrom heterogenicznych informacji dostępnych obecnie w internecie i podkreśla, że należy wzmacniać zdolność obywateli do krytycznego myślenia, aby mogli oni lepiej odróżniać wiarygodne źródła informacji od niewiarygodnych; zachęca zatem państwa członkowskie do dostosowania i zaktualizowania ustawodawstwa w celu rozwiązania bieżących problemów, do pełnego wdrożenia i egzekwowania istniejącego ustawodawstwa dotyczącego nawoływania do nienawiści, zarówno w internecie, jak i poza nim, przy jednoczesnym zagwarantowaniu praw podstawowych i konstytucyjnych; podkreśla, że Unia i jej państwa członkowskie powinny rozwijać strategie polityczne i podejmować działania na rzecz wzmocnienia możliwych do przekazania umiejętności krytycznego i kreatywnego myślenia, a także zdolności cyfrowych i zdolności w zakresie korzystania z mediów, integracji obywateli oraz ich dociekliwości, zwłaszcza wśród młodzieży, aby mogli podejmować świadome decyzje i mieć pozytywny wkład w procesy demokratyczne;
9. zwraca uwagę, że narzędzia ICT z jednej strony zapewniają szeroki dostęp do różnych źródeł informacji, ale z drugiej strony ułatwiają rozpowszechnianie treści o niskiej jakości, które mogą być trudne do odróżnienia od poważnych, wiarygodnych źródeł i mogą wprowadzać obywateli w błąd; podkreśla w związku z tym, jak istotna jest potrzeba odpowiedniego kształcenia obywateli, w szczególności tych młodszych, w zakresie umiejętności korzystania z mediów;
10. apeluje o rozważę, ponieważ internetowe debaty polityczne często służą do formułowania

nadmiernie spolaryzowanych opinii i stanowią podatny nośnik mowy nienawiści, nierzadko przyczyniając się do ignorowania wyważonych opinii;

11. potwierdza, że e-demokracja może mieć pozytywny wpływ wyłącznie, gdy obywatele będą dobrze poinformowani, będą posiadać umiejętność krytycznej oceny złych i tendencyjnych informacji oraz będą umieli rozpoznać próby posługiwania się propagandą;
12. przyznaje, że powyższe zagrożenia i cele stanowią olbrzymie wyzwanie dla nauczycieli i wychowawców w warunkach kształcenia formalnego, pozaformalnego i nieformalnego; domaga się zatem, by Unia i jej państwa członkowskie zwiększyły inwestycje w kształcenie ustawiczne i rozwój przez całe życie, łącząc metody internetowe i pozainternetowe, pobudzając wzajemne uczenie się, wymianę najlepszych praktyk i budowę potencjału, a także tworząc możliwości nauki i nauczania w innowacyjny, integracyjny i niedyskryminacyjny sposób;
13. podkreśla, że UE i jej państwa członkowskie, zwłaszcza na szczeblu regionalnym i lokalnym, powinny promować oparte na technologiach informacyjno-komunikacyjnych programy uczenia się przez całe życie dotyczące umiejętności cyfrowych oraz angażowania i udziału obywateli, rozwijania działań i strategii politycznych, w tym badań, w celu udostępniania ich obywatelom znajdującym się w najtrudniejszym położeniu, zwłaszcza dziewczętom i kobietom, osobom LGBTI, osobom niepełnosprawnym oraz innym grupom i mniejszościom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji społecznej; podkreśla, że takie programy powinny być opracowywane i wykorzystywane w interesie wszystkich obywateli, a jednocześnie powinny rozwiązywać problem i zwiększać świadomość w zakresie cyberprzemocy, stygmatyzacji i wszelkich innych form przemocy internetowej oraz wykluczenia z życia politycznego, nie prowadząc do podziałów i dyskryminacji w obrębie społeczeństwa;
14. podkreśla, że kobiety są niedostatecznie reprezentowane w procesach decyzyjnych w zakresie polityki na wszystkich szczeblach, a także w sektorach ICT; zwraca uwagę, że kobiety i dziewczęta często borykają się ze stereotypami dotyczącymi technologii cyfrowych; wzywa zatem Komisję i państwa członkowskie do inwestowania w ukierunkowane programy promujące kształcenie kobiet i dziewcząt – zwłaszcza ze szczególnie wrażliwych i zmarginalizowanych środowisk – w dziedzinie ICT oraz ich uczestnictwo za pośrednictwem internetu, z wykorzystaniem kształcenia formalnego, nieformalnego i pozaformalnego;
15. zwraca uwagę na fundamentalne znaczenie włączenia cyfrowego osób wszystkich kategorii wiekowych i domaga się, by Komisja w pełni wykorzystwała w tym celu narzędzia ICT oraz nowe media i technologie, aby wspierać pozytywną dynamikę internetu przyczyniającą się do promowania rozwoju osobistego, pokoju i praw człowieka; uważa, że w tym kontekście narzędzia w ramach e-demokracji mogą pomóc ograniczyć deficyt demokracji oraz powstrzymać spadek demokratycznego uczestnictwa w Unii, a także mogą ułatwić angażowanie i udział w sferze publicznej; domaga się opracowania inicjatyw poświęconych zwłaszcza młodym ludziom oraz osobom starszym, ponieważ grupy te są dotknięte różnicą pokoleniową; apeluje o wypracowanie krytycznego podejścia do korzystania z takich technologii w celu ochrony ludzi, a zwłaszcza dzieci, przed wszelkimi powiązanymi zagrożeniami;
16. przypomina, że zwiększanie zaangażowania obywateli w procesy związane z polityką

europijską może przyczynić się do odzyskania ich poparcia dla Unii Europejskiej przy jednoczesnym obniżeniu deficytu demokracji w Unii; w związku z tym podkreśla potencjał narzędzi e-demokracji w dążeniu do osiągnięcia tego celu, jednocześnie dostrzegając charakterystyczne dla nich ograniczenia wynikające z wymagań w wymiarze zarówno technicznym (duża dostępność internetu, powszechny dostęp do lokalnych sieci radiowych, szybki internet itp.), jak i praktycznym (umiejętność korzystania z mediów i umiejętności cyfrowe, dostępne języki itp.);

17. uważa, że Unia i państwa członkowskie powinny koniecznie w strategiczny sposób zastanowić się nad rozwojem i wdrożeniem narzędzi e-demokracji, które pozwolą zapewnić dużą różnorodność źródeł rozpowszechniania niezależnych i wiarygodnych informacji, wspierać otwarte i innowacyjne modele kształcenia, z uwzględnieniem zróżnicowania kulturowego i językowego Unii oraz specyficznych interesów mniejszości, zwiększyć jakość debaty publicznej, zachęcić do większego zaangażowania obywateli w procesy podejmowania decyzji oraz pobudzić ich aktywny udział polityczny za pomocą mechanizmów uczestnictwa i bezpośredniej demokracji, które będą w stanie wzmocnić i – w miarę możliwości – uzupełnić demokrację pośrednią;
18. zauważa, że w zapewnianiu równego dostępu wszystkim obywatelom do narzędzi e-demokracji duże znaczenie mają wielojęzyczne tłumaczenia informacji, które mają być rozpowszechniane i czytane przez wszystkich obywateli w krajach, w których obowiązują co najmniej dwa języki urzędowe, lub obywateli o różnym pochodzeniu etnicznym;
19. ostrzega, że jakkolwiek narzędzia e-demokracji mogą być przydatnym sposobem na angażowanie obywateli w procesy zachodzące w Europie, nie zastąpią tradycyjnych narzędzi demokratycznych, dlatego nie należy traktować wyników uzyskiwanych za ich pomocą jako reprezentatywnego odwzorowania powszechnej opinii obywateli;
20. podkreśla, że narzędzia e-demokracji odgrywają kluczową rolę w promowaniu rozliczalności, przejrzystości i dobrego zarządzania w administracji publicznej, poszerzając debatę publiczną, ponieważ stwarzają one obywatelom możliwość udziału w dynamicznym dialogu politycznym na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim w podwójnej roli czytelnika i twórcy treści; uważa, że w celu skutecznego wsparcia zaangażowania i zaufania obywateli niezbędna jest zmiana w kulturze sprawowania rządów polegająca na większej rozliczalności i kontroli; domaga się, by Komisja i państwa członkowskie sprawiły, aby konsultacje z zainteresowanym podmiotami, a także procesy kształtowania polityki i ustawodawstwa były jeszcze bardziej przejrzyste, dostępne, zdigitalizowane, a także by zapewniały więcej informacji, były bardziej pluralistyczne, godne zaufania, odpowiedzialne i sprawiedliwe, stwarzając szanse dla bezpośredniej kontroli wybranych przez obywateli i stowarzyszenia reprezentantów, a także sprawowania nad nimi aktywnego nadzoru;
21. podkreśla, że zgodnie z analizą OECD e-demokracja obejmuje trzy wymiary: informacyjny, konsultacyjny oraz wymiar aktywnego uczestnictwa; zwraca uwagę, że w tym celu konieczne są kultura rządzenia, kultura organizacyjna, specjalne umiejętności, określone zasady i procedury uczestnictwa oraz rzeczywiste zaangażowanie w procesy decyzyjne;
22. uważa, że e-demokracja może zwiększyć przejrzystość procesu podejmowania decyzji w demokracji pośredniej oraz może przyczynić się do zwiększenia zaufania obywateli do

swoich wybranych przedstawicieli;

23. podkreśla, że na wyzwania w zakresie bezpieczeństwa, jakie niosą ze sobą narzędzia e-demokracji, należy odpowiedzieć w rozsądny i proporcjonalny sposób za pomocą przejrzystych, bezpiecznych i rozpowszechnionych mechanizmów kontroli, powielając środki prewencyjne, które są i tak niezbędne w otoczeniu pozainternetowym, ze szczególnym odniesieniem do przeciwdziałania oszustwom wyborczym i manipulacjom w systemie głosowania internetowego, zapewniając obywatelom prawa do prywatności oraz chroniąc ich dane przed nadużyciami, oprogramowaniem inwigilacyjnym osób trzecich i innymi formami interferencji;
24. zwraca uwagę, że przejrzystość, bezpieczeństwo i funkcjonowanie mechanizmów kontroli demokratycznej we wszystkich procesach e-demokracji są niezbędne do zagwarantowania obywatelom prawa do prywatności oraz ochrony przed inwigilacją;
25. wzywa Komisję do opracowania i wdrożenia określonych projektów pilotażowych, o których mowa w Europejskiej agendzie cyfrowej, a także do kontynuowania jej wsparcia za pomocą innych odnośnych funduszy i programów UE, takich jak Europa dla Obywateli, z naciskiem na mobilność i uczestnictwo młodych ludzi, aby promować i wspierać projekty na rzecz odpowiedzialnego i aktywnego obywatelstwa europejskiego z myślą o rzeczywistym wzmocnieniu tego doświadczenia politycznego i społecznego, jakim jest demokracja, której należy się uczyć, z którą należy mieć styczność na co dzień, którą należy się dzielić i którą należy z przekonaniem stosować w praktyce;
26. apeluje do Komisji o dalsze wspieranie inicjatyw mających na celu promowanie i wzmocnianie projektów na rzecz odpowiedzialnego i aktywnego obywatelstwa europejskiego, zwłaszcza programu Erasmus+, instrumentu „Łącząc Europę”, europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, programu „Horyzont 2020” i programu „Kreatywna Europa”; w tym celu wzywa do usprawnienia i wspierania platform eTwinning, European Schoolnet oraz e-nauczania, a także programów promujących aktywne obywatelstwo, takich jak wolontariat europejski.

**WYNIK GŁOSOWANIA KOŃCOWEGO
W KOMISJI OPINIODAWCZEJ**

Data przyjęcia	11.10.2016						
Wynik głosowania końcowego	<table><tr><td>+: </td><td>24</td></tr><tr><td>–: </td><td>2</td></tr><tr><td>0: </td><td>0</td></tr></table>	+:	24	–:	2	0:	0
+:	24						
–:	2						
0:	0						
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Isabella Adinolfi, Dominique Bilde, Andrea Bocskor, Nikolaos Chountis, Silvia Costa, Mircea Diaconu, Damian Drăghici, Jill Evans, Petra Kammerevert, Andrew Lewer, Svetoslav Hristov Malinov, Curzio Maltese, Luigi Morgano, Michaela Šojdrová, Helga Trüpel, Sabine Verheyen, Julie Ward, Theodoros Zagorakis, Bogdan Andrzej Zdrojewski, Milan Zver, Krystyna Łybacka						
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Therese Comodini Cachia, Ilhan Kyuchyuk, Emma McClarkin, Hannu Takkula						
Zastępcy (art. 200 ust. 2) obecni podczas głosowania końcowego	Marco Affronte						

**WYNIK GŁOSOWANIA KOŃCOWEGO
W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ**

Data przyjęcia	9.2.2017						
Wynik głosowania końcowego	<table><tr><td>+: </td><td>15</td></tr><tr><td>–: </td><td>1</td></tr><tr><td>0: </td><td>0</td></tr></table>	+:	15	–:	1	0:	0
+:	15						
–:	1						
0:	0						
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Richard Corbett, Diane James, Ramón Jáuregui Atondo, Maite Pagazaurtundúa Ruiz, Helmut Scholz, György Schöpflin, Pedro Silva Pereira, Barbara Spinelli, Claudia Țapardel						
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Max Andersson, Diane Dodds, Sylvie Goulard, Enrique Guerrero Salom, Jérôme Lavrilleux, Rainer Wieland						
Zastępcy (art. 200 ust. 2) obecni podczas głosowania końcowego	Isabella Adinolfi, Ramón Luis Valcárcel Siso						

GŁOSOWANIE KOŃCOWE W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO

15	+
ALDE	Sylvie Goulard, Maite Pagazaurtundúa Ruiz
EFDD	Isabella Adinolfi
GUE/NGL	Helmut Scholz, Barbara Spinelli
PPE	Jérôme Lavrilleux, György Schöpflin, Ramón Luis Valcárcel Siso, Rainer Wieland
S&D	Richard Corbett, Enrique Guerrero Salom, Ramón Jáuregui Atondo, Pedro Silva Pereira, Claudia Țapardel
VERTS/ALE	Max Andersson

1	-
NI	Diane James

0	0

	Korekty głosowania
+	
-	
0	